

Thuis in je buurt

In zijn boek *Sapiens; een kleine geschiedenis van de mensheid*, schrijft Harari dat de grootste menselijke angst is om uitgesloten te worden. Een mens overleeft simpelweg niet als hij of zij geen onderdeel uitmaakt van een gemeenschap die veiligheid, voeding, onderdak, liefde, genegenheid en zorg biedt. Die angst betekent, omgekeerd, dat de grootste wens van de mens is om zich onderdeel te weten van een gemeenschap en ook dat het goed gaat met die gemeenschap. Mijn belang is ons belang, ik ben omdat wij zijn. En daarom is een gemeenschap iets waar je aan bijdraagt, en niet iets waaraan je iets onttrekt, waar je aan geeft en om geeft en waarvan je ook de voordelen geniet. Waar je je gezien, gehoord en erkend voelt en relevantie aan ontleent.

In onze ervaring hebben bloeiende en duurzame gemeenschappen drie bouwstenen: ze hebben iets wat ze als gemeenschappelijk ervaren: de buurt waar ze wonen, de voetbalclub die ze steunen, de kerkgemeenschap of gedeelde hobby's. Dan hebben gemeenschappen sleutelfiguren, aanjagers, mensen die opstaan en iets gaan doen waar anderen aan mee kunnen doen. Ten slotte hebben gemeenschappen plekken: een voetbalclub zonder kantine werkt niet, een plek in de buurt waar men elkaar ontmoet is onontbeerlijk.

Die gemeenschappelijkheid is interessant, want die is fluïde en kan ook erg uitsluitend werken. Als ik met iemand gemeenschappelijk heb dat ik een Ajaxfan ben, dan is een Feyenoorder de niet-gemeenschap, de tegenpartij, de vijand. Ik kan mijn gemeenschap versterken door een vijand te kiezen. Maar als Nederland tegen Duitsland voetbalt, dan staan we schouder aan schouder. Als buitenlanders de vijand zijn maar ik ineens een geweldig schaakmaatje vind in een bewoner van het AZC, die mijn diepgevoelde liefde voor het schaakspel deelt, dan heb ik een andere gemeenschappelijkheid gedefinieerd.

AUTEURS

Floor Ziegler en Teun Gautier zijn Stadmaker, oprichters van de Stadmakers-coöperatie, een netwerk van maatschappelijk initiatiefnemers en het Huis van Actief Burgerschap. Ze schreven een boek over hun ervaringen, *Een wereld van gemeenschappen*. Daar staat een groot aantal voorbeelden in van projecten die ze deden.

Gemeenschappen maken | Met dit idee zijn gemeenschappen te maken. Door in buurten te gaan wandelen, op de rand van de zandbak te gaan zitten en aan een lokale moeder te vragen wat er speelt in de buurt, wat ze mist en waar ze trots op is. Wie een persoon is die iedereen kent in de buurt, wat een plek is waar men elkaar ontmoet. Of door met hondenuitlaters of hangouderen op bankjes te zitten en te praten, in gesprek te gaan, als mens. Op die manier zijn gemeenschappelijkheden en sleutelfiguren te vinden. Heel makkelijk eigenlijk.

In de tweede helft van de vorige eeuw verschoof het primaat van de samenleving zelf, waarin men zorgde voor de zieke buurvrouw, naar de overheid. Daarmee gebeurden er twee dingen: men ontnam de samenleving manieren om een gemeenschap te zijn en men maakte een belofte: “wij zorgen voor uw buurvrouw, wij lossen de armoede op, wij creëren banen”. Dat zijn beloften die je niet waar kunt maken. Je kunt de eenzaamheid niet oplossen met beleid uit Den Haag, hoe goed bedoeld ook. Maar als je maar lang genoeg beloften doet die je niet waarmaakt, haken mensen af, raken ze teleurgesteld en angstig en worden ze ontvankelijk voor mensen die die angst misbruiken. Kabinet Rutte-II bedacht vervolgens dat niet de overheid maar de markt de problemen kon oplossen. En zo wordt de zieke buurvrouw verzorgd door medewerkers van een bedrijf met Amerikaanse aandeelhouders.

Beperkte rol overheid | De vraag, in deze tijd van kloven, marktdenken en tegenstellingen, is: wat kan de overheid

doen of: welke rol moet en kan zij innemen? Het antwoord daarop is, naar ons idee, diagonaal aan de hedendaagse praktijk. Een overheid moet eigenlijk erg weinig doen, misschien wel soms niets. Een overheid moet nadenken over de vraag of ze vóór de samenleving werkt of mét de samenleving. De overheid zou moeten leren het probleemeigenaarschap en het oplossingeigenaarschap los te laten of tenminste te delen. Een overheid zou altijd moeten beginnen bij wat er al is. Ga geen onderzoek doen en beleid maken over armoede in Assen, zonder met de Buurt- en Speeltuin vereniging Assen-Oost te praten. 400 gezinnen zijn er lid van, ze bestaan al 75 jaar en zorgen voor elkaar. Ga naast mensen staan die opstaan om iets goeds te doen voor de samenleving. Die mensen komen niet iets bij je halen maar ze komen iets brengen. Ze willen en kunnen helpen maar hebben gelijkwaardigheid nodig.

In de jaren negentig, toen het marktdenken en de Publiek-Private as ontstond, kregen Rijksambtenaren een cursus ‘Omgaan met het bedrijfsleven’. Waarom zouden we dan nu de problemen oplossen zonder samen te werken met het enorme vermogen in de samenleving, de initiatieven in buurten en wijken waar 6,6 miljoen mensen 28 miljoen uur aan vrijwilligerswerk doen, samen 1,5 miljard uur per jaar met een waarde van meer dan 35 miljard euro?! Die samenwerking heet Publiek-Civiel en die moeten we dus ontwikkelen. Want de samenleving zijn we letterlijk samen en we voelen ons thuis op de plek waar we van betekenis kunnen zijn.